

Kerkproject

Zien en liefhebben, daar gaat het om

Hoe bereik je als kerk mensen die geen lid zijn? Veel kerken bedenken mooie activiteiten, maar bereiken daarmee nauwelijks nieuwe mensen. „Wat van ons wordt gevraagd, is de ander zien en liefhebben”, zegt Rudolf Setz, die in de Drentse hoofdstad werkt aan een nieuwe beweging: kleine christelijke gemeenschappen midden in de maatschappij. Door Hanneke Goudappel.

Rudolf Setz, nu nog directeur van stichting Present Nederland, breekt er al jaren zijn hoofd over: hoe zorg je dat je als kerk ook toegankelijk bent voor stad- of dorpsgenoten? Steeds meer mensen zijn geen lid meer van een kerk. Heel wat van hen zijn ondertussen wél op zoek naar spiritualiteit en zingeving. „Hoe kan het dat mensen die op geestelijk op zoek zijn nauwelijks voor de kerk kiezen als locatie voor deze zoektocht? Blijkbaar is er een kloof”, constateert Setz.

Kerken proberen die kloof soms te overbruggen door de Alpha-cursus. „Probleem is dat nieuwe mensen na zo'n kennismakingscursus met het christelijk geloof vaak toch weer in een gat vallen. Kerken vinden het moeilijk om aan te sluiten bij de vragen en de leefwereld van zoekende mensen.”

Als kerkelijk werker in de Christelijke Gereformeerde Kerk in Zwolle organiseerde Setz zelf talloze Alpha-cursussen en andere missionaire activiteiten. Hij signaleert dat in veel kerken het missionaire werk te weinig is doordacht vanuit het perspectief van de gemeenschap. „In het missionaire werk wordt wel de vorm van een activiteit of viering zelf aangepast, maar niet de algemene cultuur en de structuur van de kerk, waardoor de kloof blijft bestaan voor zoekers.”

Het is ook niet niks om de cultuur en structuur van je gemeente te veranderen, erkent Setz. „Dat kan heel bedreigend voelen, want dat gaat veel verder dan verandering van vormen. Maar als je relevant wilt zijn in deze maatschappij zul je duidelijke keuzes moeten maken.”

Gemeenschap

Toen Setz met zijn gezin vijf jaar geleden naar Assen verhuisde,

kregen zijn vrouw Akke en hij het verlangen om iets op te zetten specifiek voor mensen buiten de kerk. En dat zijn er nogal wat: „Assen telt 65.000 inwoners. 10.000 van hen gaan geregeld naar een kerk. 55.000 mensen gaan dus niet of nauwelijks naar een kerk”, somt Setz op. Voor die doelgroep richtte hij samen

St. Andrews werd van een kom-bij-ons-kerk een ga-er-op-uit-gemeente

met anderen het initiatief 'Assen zoekt...' op. Ze begonnen met het geven van de Alpha-cursus. „Al snel groeide het aantal contacten met mensen die niet (meer) bij een kerk betrokken waren, en eens per maand gingen we een Ontmoetingsdienst houden. Na

vijf Alpha-cursussen hadden we echter het gevoel dat er iets ontbrak. Dat zat hem niet zozeer in de activiteiten die we aanboden. Wat miste was de onderlinge gemeenschap.”

Net in die tijd hoorde hij over een nieuw model van kerk-zijn, dat ontstaan is in de Britse kerk St. Andrews in Chorleywood. Deze kerk veranderde zo'n vijf jaar jaar geleden van een 'kom bij ons-kerk' naar een 'ga er op uit-gemeente'. De voorganger van die gemeente, dr. Mark Stibbe, was vorig jaar in Nederland op de zomerconferentie van de vernieuwingsbeweging New Wine, en hij vertelde daar over het bijzondere veranderingsproces van zijn gemeente.

„Tot op het moment dat het kerkgebouw ingrijpend moest worden verbouwd, was de St. Andrews een gemeente met grote en aantrekkelijke zondagse samenkomsten, met een professionele aanbiddingsband en een goede spreker”, vertelt Setz. „Vanwege de verbouwing kon de toen zeshonderd leden tellende gemeente echter negen maanden niet in het

gebouw samenkomen.”

De gemeente zette dat probleem om in een succesformule: de gemeenteleden werden verdeeld in groepen van zo'n vijftig mensen, die op allerlei locaties bij elkaar kwamen: cafés, scholen, buurthuizen, enzovoorts. „Deze *missional community's* zoals ze worden genoemd, hadden als doel om de liefde van de Vader te ontvangen én te delen. Elke groep richtte zich op een specifiek deel van de samenleving. Bijvoorbeeld een bepaalde wijk, asielzoekers, een school, of hoogopgeleiden. De groep, bestaand uit zowel jongeren, ouderen als kinderen, kwam bij elkaar op een plek die paste bij hun missie.”

Impact

De nieuwe manier van kerk-zijn van de St. Andrews had impact op zowel de kerkgemeenschap als daarbuiten. Zo veel, dat de gemeente besloot haar manier van kerk-zijn radicaal te veranderen. Zo bestaat de kerk nu uit een netwerk van gemeenschappen van maximaal vijftig volwassenen. „Die middelgrote groepen vor-

men het hart van de gemeente. Daarbinnen kunnen mensen ook nog in groepjes van minder dan twaalf mensen bij elkaar komen. En eens in de maand is er een viering voor de hele gemeente voor toerusting en bemoediging.”

Ieder kerklid van St. Andrews kon zelf kiezen of hij met de nieuwe manier van kerk-zijn mee wilde doen, of liever bij de oude vorm wilde blijven. „70 procent ging verder in de *community's*, 30 procent koos voor kerk-zijn op de oude manier”, vertelt Setz. „Inmiddels zijn de verhoudingen 80 procent en 20 procent.”

Rudolf Setz werd getroffen door het verhaal van Mark Stibbe over de transformatie van St. Andrews, zegt hij. „Ik ben twee weken van slag geweest. Wat me het meest raakte, was de focus op de samenleving gecombineerd met liefdevolle gemeenschappen én een levende relatie met God. En het werkte: die gemeente groeide in korte tijd van zeshonderd naar zestienhonderd leden. De uitnodigende kracht van de gemeente nam toe. Op de volgende Alpha-cursus werden vanuit de verschillende groepen honderd niet-christelijke contacten meegenomen. Vele mensen die niet (meer) naar de kerk gingen zeiden: als de kerk zo relevant in de samenleving staat, doe ik mee! In dit model vielen puzzelstukjes bij elkaar van mijn visie op kerk en samenleving, achter wat ik tot nu toe had ondernomen: de Alpha-cursus, Present en Youth for Christ-werk in Sneek, samen in een integraal gemeentemodel.”

Na de New Wine-conferentie is hij met een aantal anderen uit kerkelijk Nederland naar Engeland gevlogen om het concept van dichtbij te zien en te leren van de ervaringen in St. Andrews.

Brunch

Geïnspireerd door St. Andrews besloot Setz vervolgens om ook

Rudolf Setz

Rudolf Setz (41) heeft hbo-theologie gestudeerd aan Hogeschool de Wittenberg in Zeist. Hij begon in 1993 als plaatselijk jeugdwerker bij Youth for Christ Sneek. Daarnaast was hij kerkelijk werker in de Protestantse Gemeente van Heeg. Van 1996 tot 2005 was hij kerkelijk werker in de Christelijke Gereformeerde Kerk in Zwolle. In 2003 nam Setz in Zwolle het initiatief voor stichting Present: een stichting die als makelaar fungeert tussen

(groepen) mensen die iets willen doen voor een ander, en mensen die hulp nodig hebben. Nadat het concept daar succesvol bleek, begon hij eind 2005 een landelijke stichting, die overal in het land mensen ondersteunt om in hun eigen woonplaats een stichting Present op te zetten. Halverweg 2008 stopte Setz bij Present Zwolle en ging hij fulltime voor Present Nederland gaan. Inmiddels zijn er 43 stichtingen en tien in voorbereiding. In vier

Foto: Stichting Present

Friese plaatsen is een stichting Present: Heerenveen, Leeuwarden, Smallingerland en Sneek.

i 'Assen zoekt...' is in juli een stichting geworden. Drie predikanten uit Assen hebben als oprichters van de stichting onderstreept hoe belangrijk zij dit initiatief vinden naast de bestaande kerken.

En een kerk moet niet zozeer mensen proberen binnen te halen, maar naar ze luisteren in hun eigen leven en context. „Wat zie je in de stad? Wat kun je doen?” Foto: ANP

in Assen te proberen een middelgrote groep bij elkaar te krijgen. Hij schreef de mensen aan die wel eens hadden deelgenomen aan een Alpha-cursus of andere activiteit van Assen zoekt en die zelf niet actief waren in een kerk. „In september vorig jaar begonnen we met een groep van 21 mensen.” Inmiddels is de groep gegroeid

Tieners gingen voetbalwedstrijden op tv kijken met dementerende ouderen

naar meer dan zestig betrokkenen. „Het merendeel van hen was geen lid (meer) van een kerk of is nooit actief geweest in een kerk. Driekwart van de deelnemers van de laatste Alpha-cursus was niet actief in een kerk. Maar vrijwel alle cursisten sloten zich tijdens de cursus bij de groep aan.”

Tijdens de wekelijkse ontmoeting wordt er samen koffie gedronken, gebruncht, en een viering gehouden. „In de viering is er een overdenking, wordt er uit de Bijbel gelezen, gebeden en gezongen. Zaken die ook onderdeel zijn van een 'gewone' liturgie. Maar allemaal heel informeel vormgegeven, zonder spektakel. Er hoeft geen gelikte band te zijn; het gaat om de ontmoeting.”

Deelnemers geven aan dat ze de kleinschaligheid waarderen, en de inhoud, en de betrokkenheid op de samenleving. Setz is verwonderd over wat er in één jaar tijd is gebeurd. „Het is heel bijzonder om te zien dat mensen bereid zijn zelf mee te doen, bijvoorbeeld door maaltijden voor te bereiden, te organiseren, en er te zijn voor

elkaar. Ik bespeur een soort familiegevoel. Dat ontroert me. Mensen hebben het gevoel dat ze er mogen zijn. Dat geldt net zo goed voor de bezoeker die er voor het eerst is als voor bijvoorbeeld onze kinderen.”

Inmiddels komen de deelnemers onderling ook in kleine groepjes bij elkaar, omdat die behoefte vanzelf ontstond. De missionaire gemeenschap wil binnenkort een opbouwwerker aanstellen in de persoon van Alfred Brink (60 procent) en Rudolf Setz zal zelf voor één dag in de week 'Assen zoekt...' gaan coördineren.

Assen bloeit

Tijdens de zondagse bijeenkomsten is er veel aandacht voor wat er in Assen speelt. Die aandacht voor de eigen omgeving is een van de pijlers; zo was er in juni het project 'Assen bloeit'. „We vroegen ons af: wat zien we in de stad? Wat kunnen we doen”, vertelt Setz. „Tieners kwamen met het idee om iets voor dementerende ouderen te doen. Ze hebben een voetbalwedstrijd gekeken met hen. Anderen wil-

den graag koken en eten met mensen met beperkingen en met alleenstaande minderjarige asielzoekers. Ook werd er bij mensen geklust en werden er tuinen opgeknapt.” Inspiratie voor het project was het Bijbelboek Jesaja (hoofdstuk 29): 'Zoek de bloei van de stad, want de bloei van de stad is ook jullie bloei'.

Het project enthousiasmeerde de deelnemers, zo bleek tijdens de evaluatie ervan. „We merken dat het onze onderlinge band verstevigt. We reiken uit naar anderen en het raakt ons zelf.”

Het is geen eenmalige actie. Betrokken zijn op de samenleving hoort tot het dna van 'Assen zoekt...' Rudolf Setz illustreert dat met een driehoek. De hoeken worden gevormd door 'relatie met God', 'gemeenschap', en 'missie in de wereld'. Die drie moeten in evenwicht zijn, zegt Setz.

Een dergelijke drieslag is ook niet onbekend voor bestaande kerken. „Bijvoorbeeld met de termen: Boven (relatie met God) Binnen (relatie met elkaar) en Buiten (relatie met de wereld). Maar wat kan gebeuren, is dat twee van de

drie aandacht krijgen en er eentje bij hangt. Dat kan de relatie met buiten zijn. Het kan ook zijn dat de relatie met de wereld en met elkaar veel aandacht krijgt en dat de verbondenheid met God minder aandacht krijgt. In de visie van St. Andrews - en ook van 'Assen zoekt...' - is de focus de wereld. Dáár ligt de missie en die kan niet zonder de relatie met God en met elkaar.”

Dienen

De missie houdt niet in: de ander zo snel mogelijk bekeren, verduidelijkt Setz. „Ons doel is om mensen in de stad te dienen. Als je enige doel is dat je de ander wilt bekeren, kun je beter géén project doen. Het eerste wat van ons wordt gevraagd, is de ander zien en liefhebben. En wie weet raakt hij of zij geïnteresseerd in wat jou drijft en waar jij in gelooft.”

Het is Rudolf Setz' droom dat er veel meer van dit soort missionaire gemeenschappen komen in Nederland. Hij is daar ook concreet mee bezig en daarbij fungeert 'Assen zoekt...' als proeftuin. „We zien de contouren van iets dat veel

impact kan hebben in Nederland. Maar juist daarom is het belangrijk om dit model van kerk-zijn goed te doordenken.”

Het komend seizoen hoopt Setz ervaring op te doen met een tweede en wellicht derde (middelgrote) groep bij 'Assen zoekt...'. „Een andere uitdaging is het vormgeven van de ondersteuning van die

Als je als kerk relevant wilt zijn in deze maatschappij, moet je keuzes maken

groepen en het leiderschap ervan. Want ook de voorganger krijgt een heel andere rol. Hij wordt minder 'uitvoerder' en meer toeruster en coach. In St. Andrews krijgen de groepen voor hun eigen samenkomsten een preekschets aangereikt en materiaal voor kinderwerk. De preek kan dan heel concreet worden 'vertaald' naar de belevingswereld van de doelgroep.”

Dit najaar gaat de website www.nederlandzoekt.nl in de lucht. Ook zal er een nieuwsbrief verschijnen voor mensen die geïnteresseerd zijn in de visie op missionaire gemeenschappen. Deze zomer gaf Rudolf Setz zelf een seminar over zijn initiatief in Assen op de New Wine Zomerconferentie. De tent zat afgeladen vol. Er is veel belangstelling, bevestigt Setz. „Het zou mooi zijn als er nu bezinning in kerken plaatsvindt over missionaire gemeenschapsvorming. Want de structuur van je kerk veranderen doe je niet even op een achternamiddag.”

i www.assenzoekt.nl

Kopje thee in de kerk

Thamar Mollema (23) en Edwin Lokhorst (26) komen sinds een paar maanden bij 'Assen zoekt...' „Ik was al een tijd weg bij de kerk waarin ik was opgegroeid”, vertelt Thamar. „Ik had vooral moeite met de structuren en gewoontes. Een collega die betrokken was bij 'Assen zoekt...' nodigde mij uit voor de Alpha-cursus.” Samen met Edwin, die behalve met Kerst nooit naar de kerk ging, begon ze aan de cursus. „Ik noemde

mezelf wat gekscherend een 'Kerstchristen'. Voor Assen zoekt ben ik nooit actief geweest in een kerk”, vertelt Edwin. Uit nieuwsgierigheid gingen ze ook eens naar een van de zondagse vieringen. „Dat was spannend, maar het is ons goed bevalen”, zegt Thamar. 'Assen zoekt...' is heel vrijblijvend en gastvrij, vult Edwin aan. „Het zijn de kleine dingen die het zo prettig maken: het kopje thee dat je gewoon de viering in meeneemt.

Ook gemoedelijkheid van de mensen die deelnemen aan vieringen van 'Assen zoekt...' Je bent niet zoals in een (grote) kerk een bezoeker die niet opvalt.” Ze komen er nu bijna iedere zondag. „Echt iedereen is er welkom. Het maakt niet uit wat voor achtergrond je hebt. Iedereen wordt in zijn waarde gelaten. We kunnen er onszelf zijn. 'Assen zoekt...' is een plek waar je een stap in de zoektocht naar je geloof kan zetten.”